

Секція 5. Соціальна педагогіка

Балдинюк О.Д., кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ – ОДИН З ВАЖЛИВИХ НАПРЯМІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Проблема ресоціалізації засуджених виступає однією зі стратегічно важливих проблем сучасності.

Після звільнення кожен засуджений стикається з побутовими, матеріальними проблемами та проблемами працевлаштування. Багато хто з осіб, які відбувають покарання, вважають, що після звільнення, не принесуть користі ні собі, ні суспільству, у них складається враження, що соціальне оточення буде ставитися до них упереджено, з побоюванням. Все менше людей мають можливість після звільнення повернутись до повноцінного життя.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває процес проведення у виправних колоніях соціально-виховної роботи із засудженими.

В юридичній науці «ресоціалізація» розглядається як «організований соціально-психолого-педагогічний процес відновлення соціального статусу, втрачених або несформованих соціальних навичок у засуджених, переорієнтації їх соціальних установок і референтних орієнтацій за рахунок включення у нові позитивно орієнтовані відносини [2, с. 8-9].

М. Рибак наголошує на тому, що часто відбувається підміна поняття «ресоціалізація засуджених» поняттям «виправлення засуджених» [3, с. 33-39].

З позиції соціальної педагогіки та соціальної роботи «ресоціалізація» визначається як «підготовка до повернення індивіда у звичну культуру, середовище, відновлення соціальних зв'язків» [4, с. 220.].

Соціальна робота у виправній установі виступає комплексом організаційно-правових, соціально-економічних, ідеологічних заходів, орієнтованих на створення передумов для адаптації засудженого до умов ізоляції

та виправного процесу, соціального забезпечення і реалізації засудженим прав, свобод, законних інтересів, відновлення навичок життєдіяльності в суспільстві після звільнення, а також сприяють закріпленню результатів виправно-виховного впливу в процесі підготовки до життя на свободі [5].

Основними елементами соціального супроводу засуджених є:

- 1) взаємодія між відділами та службами установи з метою постійного вивчення особистості засудженого;
- 2) співробітництво з державними органами, громадськими організаціями, об'єднаннями, реабілітаційними центрами, релігійними конфесіями та іншими зацікавленими особами для участі в виправному процесі, а також для надання соціальної допомоги засудженим;
- 3) матеріально-побутове, соціальне та інше забезпечення, правовий і соціальний захист засуджених;
- 4) індивідуальна, групова і масова робота з різними категоріями засуджених;
- 5) зміцнення і відновлення соціально корисних зв'язків засудженого.

Однією з найважливіших проблем пенітенціарної соціальної роботи є соціальний захист і професійна підготовка фахівців соціальної сфери. Поряд з ізоляцією і покаранням на перший план сьогодні виступають більш складні завдання виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі. Однак можливість реалізації інституційних перетворень пенітенціарної системи безпосередньо залежить від того, наскільки співробітники зможуть коригувати усталені погляди на виконання власних функцій, освоїти нову психолого-педагогічну специфіку роботи.

Соціальний працівник у роботі з особами, які перебувають у місцях позбавлення волі, повинен вміти використовувати комплекс психолого-педагогічних, економічних, медичних, юридичних і організаційних заходів, спрямованих на формування у кожного засудженого здатності та готовності до включення після закінчення терміну покарання в звичайні умови життя суспільства [6].

Функції соціального працівника в пенітенціарних установах є надзвичайно різноманітними. Серед основних можна виділити:

- 1) складання спільно із засудженими і адміністрацією виправної установи план навчання і роботи в період позбавлення волі;
- 2) допомога засудженим у подоланні психологічної кризи у зв'язку із знаходженням їх під арештом;
- 3) сприяння в адаптації їх до середовища виправного закладу;
- 4) організація вільного часу і культурного дозвілля засуджених;
- 5) захист і спостереження за дотриманням прав і свобод засуджених;
- 6) правова і психологічна допомога родичам ув'язненого в рішенні проблем пов'язаних з позбавленням його волі;
- 7) регулювання питань оплати праці;
- 8) підготовка ув'язненого до виходу на свободу, сприяння в пошуку йому житла і роботи;
- 9) регулювання відносин засуджених і персоналу для уникнення владного свавілля;
- 10) допомога найбільш вразливим групам і категоріям засуджених: неповнолітні, молодь, жінки, безробітні, пенсіонери, інваліди і т.д. [1].

Також соціальний працівник повинен слідкувати за виконанням умов праці засуджених, а також за отриманням засудженими без спеціальності початкової професійної освіти або професійної підготовки.

Основними результатами соціальної роботи з прибулими засудженими повинні стати: 1) первинне вивчення особистості засудженого; 2) роз'яснення режиму й традицій установи, правового становища осіб, які відбувають покарання, та ін.; 3) з'ясування та допомога у вирішенні соціальних проблем; 4) визначення перспектив засудженого на період відбування покарання; 5) долучення до трудової діяльності, при необхідності – до загальноосвітнього або професійного навчання; 6) програма заходів з підготовки засудженого до звільнення (після відбуття терміну покарання та достроково).

Отже, основною метою соціальної політики при роботі з засудженими є допомога людям в адаптації до нових для них умов життя після звільнення. У зв'язку з цим соціальні працівники повинні проводити роботу по адаптації ув'язнених, сприяти формуванню у них максимально активної життєвої позиції, роз'яснювати їм права та обов'язки, готувати засуджених до виходу на волю. Саме такий підхід допоможе успішно адаптувати та інтегрувати колишніх засуджених в суспільство.

Література:

1. Васильченко О. А. Соціальна робота в пенітенціарній системі: сучасний стан і перспективи розвитку // Грані. – № 12 (104) грудень 2013. – С. 31-35.

2. Греса Н. В. Психологічні чинники усвідомлення вини неповнолітніми злочинцями: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / Н.В. Греса. – Х., 2008. – 22 с.

3. Рыбак М. С. Ресоциализация осужденных к лишению свободы: проблемы теории и практики. 2-е изд., испр. и доп. Саратов: Изд-во ГОУ ВПО «Саратовская государственная академия права», 2004. – С. 33-39.

4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

5. Уфимцева Н. Ф. Пенитенциарная социальная работа: тенденции, проблемы, перспективы // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. – 2015. – № 3 (8). – С. 162-167.

6. Ягунов Д. В. Ресоціалізація засуджених як напрямок соціальної політики держави [Текст] / Д. В. Ягунов // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць. – Одеса: Юридична література, 2003. – №17. – С. 270–277.